

A gazdasági reform szellemében

Jó úton halad megyénk mezőgazdasága

Tervlebontás nélkül is lehet irányítani — Nagyobb önállóság,
több jövedelem — Új üzemágak és piaci elárúsítóhelyek
Több és frissebb zöldséget kap a város

Beszélgetés Novics János elvtárral

Az elmúlt években egy seregnyi olyan intézkedés látott napvilágot a mezőgazdaságban, amely az új gazdasági mechanizmus előkészítésére szolgál. A közel egy éves időszak lehetőséget nyújt arra, hogy mérlegre tegyünk, összegezzük az első tapasztalatokat.

Ezzel a gondolattal fordultunk Novics János elvtárhoz, a Megyei Pártbizottság titkárához; munkatársunk a témakörben folytatott vele beszélgetést.

Közgazdasági eszközökkel

— Eddig gyakorlatilag fentől írták elő, hogy a tsz-ek mit termeljenek, egy év óta — a kenyérgabona kivételével — már a tsz-ek határozták meg. Nem okozott problémákat a tervlebontásos rendszer hiánya? Megkapta a népgazdaság azt az élelmet, amire számított?

— Igen, megkapta. A tsz-ek termelési és értékesítési tervekben körülbelül annyi mezőgazdasági terméket realizáltak, mint korábban, a tervlebontásos rendszer időszakában. A részletekben persze voltak eltérések, cukorrépából és napraforgóból például némileg kevesebb „jött be”, mint amennyire számítottunk, más, fontos termékekből viszont — hüsből, tejből, tojásból, zöldségből, különösen kenyérgabonából — többet kaptunk. Természetesen az utóbbiakban a felvásárlási árak emelése is közrejátszott.

A tervlebontásos rendszer hiánya nemhogy problémákat okozott: nélküle sokkal jobb. Elmaradtak a hosszadalmas előtervezések, a járási szintű tervezetéseket, az azokkal járó, időt rabló viták és mérgeződések. A mezőgazdasági szakembereknek több idejük jut a tényleges munkára; szemmel láthatóan növekedett a termelőszövetkezetek önállósága. Meggyorsult a termelés differenciálódása, szakosodása. Amint látja, csupa jó mondat, olyat, aminek mindenki örül.

Az árrendezés hatása

— 1966. január elsején megváltoztatták egy sereg mezőgazdasági termék állami felvásárlási árát. Milyen hatást gyakorolt az árreform a tsz-ek jövedelmére, gazdálkodására?

— A baranyai termelőszövetkezetek arra számítottak, hogy az 1966. január 1-i mezőgazdasági árrendezés az év végéig 58 millió forint többletjövödelmet biztosít számukra. E számításukat éves tervekben rögzítették.

Közismert, hogy jó bázisra volt az idén, s a kenyérgabona felvásárlási árát is felemelték. Így nem meglepő, hogy a tsz-ek 58 millió forintot szereztek szeptember 1-ig már 64 millió forintra módosult.

A 64 millió forintos tényszám az év végéig újabb 9 millió forintra emelkedik, ha a tsz-ek szarvasmarha-, tej- és sertésfelvásárlási terveket is teljesítik. Ezenfelül újabb többletjövödelmet lehet még számítani, hiszen az árrendezés nemcsak a fent említett termékek — kenyérgabona, sertés, marhahús és tejfelvásárlási árát érintette.

A 73 millió forintos összeget — az egyszerűség kedvé-

ért maradjunk csak 73 milliónál! — érdemes lesz összehasonlítani egy másik számmal, a gépamortizáció 53 millió összegével. Annak idején ugyanis, amikor a gépamortizációt bevezették, a közgazdászok arra számítottak, hogy a mezőgazdasági árrendezésből elért többletjövödelmet éppen csak fedezni fogja a gépek és járművek amortizációs alapjának befizetési költségeit. Ma már nyilvánvaló, hogy óvatosság volt, s nem egy jó vagy közepes, hanem rossz gazdasági évből indultak ki, amikor számításukat elvégezték. Kiderült, hogy egy ideig hasonló, jobb termésű esztendőben a tsz-ek legalább húszmillió forint különbözetre tehetnek szert, s ezt felhasználhatják tartalékolásra, a tagok személyes jövedelmének gyarapítására.

A lakosság szolgálatában

— Az utóbbi időben egyre többen hallunk és olvassunk arról, hogy szélesedett a tsz-ek üzemi és gazdasági tevékenysége. Milyen területeket fog át ez a tevékenység? Miben és mennyiben befolyásolja ez a lakosság mindennapi életét?

— Tíz olyan termelőszövetkezet van a megyében, amely egymillió vagy közel egymillió szénporos téglát éget évente. Bükkösdnek és még két tsz-nek mézgyártója, 3 tsz-nek homok-, 5 tsz-nek kőbányája van. Nyolc termelőszövetkezet nádfeldolgozót hozott létre, 10 tsz felfeldolgozó melléküzemágat létesített, ahol élelmet, szert, parkettát, nyílászáró szerkezetet és egyebeket készítenek. A bakslai, siklósi tsz és még 5 társa villany-, motor-, vízvezeték-szerelő-szolgálatot végez a térségben, illetve lakosság számára. Mágocsnak és még két tsz-nek szeszifőzője, Dravasztárnának és még négy szövetkezetnek savanyító üzem van.

Az utóbbi év alatt egy seregnyi tsz-közi társulás alakult a megyében. Ezek közé tartozik Kozármisleny, Nagykozár, Egerág és Újpetre társulása málnaszörp készítésére, tejfeldolgozásra és egyebekre. Még nagyobb egységet fogna ki az úgynevezett tsz-közi építőipari önálló vállalkozások. A megye hat ilyen vállalkozása magában foglalja a tsz-ek jelentős részét. E vállalkozások nemcsak istállóépítkezéseknél, illetve felújításoknál végeznek hasznos munkát, hanem — Belvárdgyulán például — részt vállalnak a lakásépítési program végrehajtásából is. Sok családi ház nem épült volna fel az idén, ha nincsenek e vállalkozások.

Alacsonyabb piaci árak

— Közismert, hogy bővült és megélénkült a tsz-ek szabadpiaci tevékenysége. Mit eredményezett ez a folyamat? Hogy alakult a zöldség- és gyümölcsfelhozatal, milyen a választék és minőség? Mi történt a piaci árakkal?

— Az elmúlt nem egészen egy év alatt 15 tsz 26 állandó elárúsító helyet létesített a megye városiban, illetve járási székhelyein. Egy tsz-nek borkimérése, 2 szövetkezetnek vendéglátóipari létesítménye, 1 tsz-nek pedig halcsarnoka

van. A piaci árusításban is egyre inkább ért hódítanak a tsz-közi társulások, sőt Mohácson tsz-földművelőszövetkezeti és MEK-közi társulással is találkozunk.

A baranyai tsz-ek 1964-ben zöldségtermésük 6,1 százalékát, 1965-ben pedig 11,9 százalékát értékesítették szabadpiacon. Az idén 18—20 százalék között lesz ez a szám. A tsz-ek mindemellett a MEK-nek is átadták annyi zöldséget, mint a korábbi években, a piacon jelentkező többlet tehát nem viszonylagos.

A tsz-elárúsító helyek eleve feltételezik, hogy az árú rövidebb úton jut el a fogyasztóhoz. Mindemellett a MEK munkáját is átszervezték. Ebből következők, hogy az árú minősége javult, s nemcsak több, hanem frissebb zöldséget kap a város.

A zöldségek, gyümölcsök fogyasztói ára 6—8 százalékkal volt alacsonyabb, mint a múlt évben. Az alapvető kép tehát pozitív. Természetesen, vannak negatív kísérőjelenségek is. Akadt olyan tsz, amely a szabadpiacot spekulációs tevékenységre akarta felhasználni (árúkövetítő szerepre vállalkozott), magasra szórta az árakat, stb. Bár csak kísérőjelenségekről van szó, minden eszközzel fel kell lépni az ilyesmi ellen.

Erősödtek a tsz-ek

— Az elmondottakon kívül még sok más intézkedés látott napvilágot a gazdasági reform szellemében. Anélkül, hogy részletekbe bocsátkoznánk a többi intézkedést illetően, talán feltehetjük a kérdést: mire vezethet az ismert döntések, miben nyilvánul meg azok együttes hatása? Milyen a tsz-ek általános politikai helyzete?

— Sokkal jobb, mint korábban. A tsz-ek minden lehető eszközt megragadnak ar-

ra, hogy jövedelmözöbbé tegyék gazdálkodásukat. Fel-tárják belső tartalékaikat, takarékosabban bánnak meglévő eszközeikkel, mint azelőtt. Jobban megfontolnak minden vételt és beruházást.

Az 1966. augusztus 31-i állapot szerint a tsz-ek pénzügyi helyzete (bankbetétek, esedékes hitelek, sorbanállások) 75 millió forinttal kedvezőbb volt, mint a múlt év hasonló időszakában. A tsz-ek tehát gazdagabbak, mint voltak, s mégis, mintha jobban megrágnák, hogy mennyit osszanak ki az évi jövedelméből.

A tsz-tagok örömmel és megnyugvással fogadták a táppénzfolyósításról és a szociális juttatások fokozásáról szóló rendelkezést. Maxis megfigyelhető a munkaerő-vándorlás csökkenése, sőt, számos helyen megindult a városba járók, az ún. ingázók visszaáramlása. A tsz-ek már kevésbé törekednek arra, hogy alkalmazottak felvételével töltsenek be bizonyos munkaköröket. Ebben is a tagsági viszony megbecsülése fejeződik ki.

Alkotó módon

— Szinte mindennap tapasztaljuk, hogy egy seregnyi elméleti-gyakorlati probléma vár még megoldásra a mezőgazdaságban. A párttervezetek azt bizonyítják, hogy a párt ismeri és alkotó módon közelíti meg e problémákat. Mit várhatunk a pártkongresszustól?

— Mindannyian sokat várunk, hiszen a járási párttervezetekben sokat foglalkoztak a mezőgazdasági termelés növelésével, a mezőgazdasági munka- és életkörülmények megjavításának problémájával, s mindazzal, ami e bonyolult kérdés-komplexummal összefügg. Minden okunk megvan annak a feltételezésére, hogy a pártkongresszus nemcsak folytatja, hanem megkoronázza tevékenységünket, s olyan határozatokat hoz, amely hosszú éveken át vezérfonalunk, iránytűnk lesz a mindennapi munkában.

M. L.

Baranya — Bács-Kiskun 53:57

„Szellemi” szurkolótábor — Hazafias nevelés
Az ellenfél táborában

Kecskemét, este 8 óra. A Megyei Tanács kultúrtermben felhangzik a „Tiszán innen, Dunán túl” című népdal muzsikája és a híros város, a Kiskunság 200 képviselője ezzel a sóhajjal nyúl az odakészített papírlaphoz: hátha sikerül. Péntek este van, a kecskeméti és kiskunságiak mellett Észak-Bácska értelmisége, ifjúsága is felkészülten várja a Kossuth-adóból jövő utasítást, odalent Baján.

Bács-Kiskun megye már hónapokkal ezelőtt így érvelt:

— Pécsnek és Baranyának van filmszemléje, „befutott” a baranyai vasárnapok rendezvénysorozata, ott a népművelés számára nem életkérdés a ma esti siker. De Bács-Kiskun megye mindezzel nem rendelkezik, tehát mindent el kell követni, hogy a vetélkedőn babérokat szerezzen.

A híros városból ezért hatalmas energiával irányították a készülődést. A megye 156 ifjúsági klubjában, hozzálaták a honismereti vetélkedő városi-falusi szintű megszervezéséhez. A klubok többségében már sikeres és népszerű rendezvények előzték meg a mai megyék közötti versenyt. „Futóhomokból aranyhomok” címmel nyomtatott kiadványt küldtek ki mindenhová, s ebben behelyettesíthető kérdés típusok voltak. A Megyei Tanács művelődésügyi osztálya szinte már túlméretezett módon szervezett, utasított, utaztatott, kilincsel.

A péntek esti műsor idejére aztán a legkülönbözőbb vállalatok, szervezetek közel 10 ezer forint értékben jutalomtárgyakat tűztek ki az eredményesen szereplők részére. A Kecskeméti Katona József Színház egy nappal előbbre hozta az Elektra premierjét, megváltoztatta a tájszínház szereposztását, hogy ott lehessen és segíthessen. A vetélkedő színhelyén a Megyei Tanács Végrehajtó Bizottságának mind a négy vezetője ott ült és versenyzett, mellettük Kossuth-díjas szövegszerkesztő, Bácsalmásról berendelt tanár, papok, pártmunkások, rendőr-tisztek. A város szélén katonai helikopter is készen állt.

A rendkívül értelemes, minden mást mellőző szervezés eredményeképpen érthetőnek tűnik, hogy hamarosan a ma-

guk oldalára billentették a mérleget. Oriási taps, üdvölgzés fogadta a művelődési osztály feltűnően tehetséges, nagy műveltségű, fiatal munkatársának, Vass Istvánnak két nyelvű, pergő ritmusú, szellemes, intelligens riportját, ami lényegében a fordulópontot jelentette Bács-Kiskun megye javára. Hasonló óvációt váltott ki Csorba István színművész és Gál Sándor fiatal kecskeméti költő rögtönzött Katona József paródiája, amit Udvaros Béla színházi rendező percek alatt betanított az irodalmi színpad tagjainak és amit hanghatással is kísérték. Ez a kecskeméti szellemes önfiráska is volt, mert városuk visszasszágaig pengérezte ki. Mikor aztán kiderült, hogy a pécsi helyszínen nem akadt egyetlen színész, magyar tanár vagy diák sem, aki néhány híres sort elszavaljon a Bánkból, — a kecskeméti már kezdték hinni a győzelemből.

Az eredmény tehát ilyen körülmények között így alakult: 57:53 Bács-Kiskun megye javára. A vetélkedő után Sipos Tamással, a kecskeméti helyszíni riportterével beszélgettünk.

— Ugy indult ez a műsor, hogy tíz alkalommal kétórás, kellemes és nem haszontalan mulatságot adjunk — mondtotta. — Nem titkoljuk, ebben meg volt az a szándék is, hogy növeljük a rádióhallgatók táborát. Aztán kiderült: palackba zárt szellemmel játszottunk. A szellem kiszabadult, az eddigi kilenc vetélkedő, ahol mint riporter közreműködtem, engem is meglepett. A szülföld szerzetese, a szellemi erők hihetetlen mértékben jelentkezték. Akadt tudományos probléma, amit a műsor keretében oldottak meg és a műsor nélkül talán sosem derült volna ki. Megmutatkozott, hogy szellemi tevékenységgel is nagy tömegeket lehet izgalomba hozni. Pécsi viszonylatban ez azt jelentheti, hogy például nemcsak a Dózsának, hanem Janus Pannoniusnak is lehet népes „szurkolótábor”. Mindezek alapján pedig a hazafias neveléshez is nagy segítséget adunk a honismereti vetélkedővel.

Földessy Dénes

Vízimolnárok utódai

Hol vannak már az örökké fáradt, piros szemű vízimolnárok? És hol vannak a nagy lapátkerekű vízimalmok, a patakok, folyócskák felett átvezető görbe korlátú bűriük, a berekfákkal és jegenyékkel szegélyezett malomudvarok, ahol aratás után megjelentek a gabonás szekerek és ki sem fogytak márciusig, áprilisig... Az ember hiába kutat gyermekkori emlékek után, a gyermekével együtt az egész korszak eltűnt mindörökké.

A hajdani Túr-féle gőzmalomnak már csak a neve „gőzmalom”. Modern villanymalom ez a, legjavából, pneumatikus szívócsövekkel, óriási silókkal, raktárakkal, minden kis részleteiben automatizálva, tökéletesen szerkesztve. Szendrő Károly, a Gabona Felvásárló és Feldolgozó Vállalat igazgatója elmondta, hogy az államosítás pilanában 293 malom volt a megyében és a megmaradt 33 az elmúlt évek során kilencet fogyott... De a számok alapján el sem tudtam képzelni, hogy a megmaradt kilencnek milyen korszerűnek, tökéletesnek kell lennie. A Túr-féle „gőzmalom”-ban ma külön üzemrészben örlik a szűrt és a rozst, száz vagon gabonát tudnak a meglévő silóban tárolni, előkészíteni az

őrlésre, de a betfejezés előtt álló új silóban már 692 vagon gabonát raktározhatnak majd. Oriási tételek ezek, de realitásukat jól magyarázza egy másik szám: A három műszakban dolgozó gőzmalom évente 1300 vagon gabonát őröl meg. A GANZ-gyártmányú tökéletes hengerek, a tizedes mérleg helyére került új automata mérőkészülék, az osztályozó és keverőgépek táján hiába keresem a lisztes arcú, lisztes ruhájú molnárlányokat. Csak szitaörökkel, hengerörökkel, anyagmozgatókkal találkozunk.

„Gyár ez már, nem malom”, gondolom magamban. Hogy mégis malomban járok, csak akkor hiszem el, amikor lehunyorog a szemem és tisztán érzem a koptatott gabonát, a friss liszt és a korpa illatát. Kísérőim, Kresz Ottó főmőrnök és Gáspár Ferenc műszaki vezető is furcsán vannak a malmokkal. Büszkek rá, mert korszerű, az összes nehéz fizikai munkát gépesítették, de közben eszükbe jutnak a régi vízimalmok, a régi molnárok és sajog egy kicsit a szívük.

— Lapátoló géppel dolgozunk, az ember csak irányít. A mai molnároknak harminc kilót sem kell megemelni — mondja Kresz Ottó főmőrnök;...

— Így van — bólint rá Gáspár Ferenc is — ma a molnárok dolga csak felügyelet és a karbantartás.

Gáspár Ferenc rámutat egy gépre: — Régen a molnárok fehér harisnyát húztak és beleálltak a lisztbe, lapáttal keverték. Sok múlott ezen a műveleten, akiknek a lisztje nem volt egyenletes, elmaradtak az udvaráról a gabonás szekerek... —

— Mióta dolgozik ebben a szakmában?

— Harmincnégy esztendője... Az én gazdámnak még szép kőjáratos malma volt. Kilenc sukos kerekkel.

— Volt saját malma is?

— Nagy évig volt egy kis vízimalmom... Eletjárdekrá vettem. Hét és fél sukos kerek volt... A régi molnárokodást és a mait bizony össze sem lehet hasonlítani... Régen, ha valaki rossz molnár volt, nem bírta a konkurenciát... Nagyon kellett akkor a molnárnak ügykeznie. Ma a mőrnök beállítja a gépeket, beőrli a malmot, a molnár pedig csak felügyel. Uriember lett a molnár.

— Mi az alapvető különbség a régi és a mai molnárok között?

— Régen úgynevezett „visszaöntős” malmok vol-

tak. Ez annyit jelentett, hogy minden zsák gabonát háromszor-négyszer vállra kellett venni. Ha egy művelet véget ért, a félkész terméket újra fel kellett vinni a felsőbb szintre. Ma ezt különleges szívócsövek végzik az ember helyett. A molnárok sokat dolgoztak, tönkrement a lábuk... Munkáid nem volt, ha bejött a szezon, örölni kellett éjjelnappal... Tíz százalékát vátom szedtünk, patakmalom nem lehetett meggazdagodni... Aztán megnyitották a bányákat és tovább romlott a helyzet... —

— Bányákat?

Kresz Ottó főmőrnök elmondta, hogy ebben az időszakban a vízimalmók több száz pert indítottak a bányatársaság ellen, mert a tárnák elszívták a patakok vizét és azok elapadtak... — Júliusban, augusztusban egyébként is az eget néztük, és vártuk az esőt... És asztaloskodtunk. A molnárok mind értettek az asztalos mesterséghez is. Ha nem ment a malom, először kijavítottuk a hibákat, aztán hordókat, sajtárokat készítettünk... — mondja Gáspár Ferenc.

Jó dolog visszagondolni a vízimalmokra, örlető paraszokra, de az még jobb, hogy közben az automata-malom dolgozik, nem kell rohanni az üres hengerekhez, zsákokat emelgetni, fáradni. hajszolódni áprilisig...

Bertha Bulcsu